

תפיסת תפקיד הגנת בישראל במאה העשרים ואחת

יו"ר: ג. רוסו-צימט

התוכנית לתואר שני בגיל הרך, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

הגנת במאה העשרים ואחת, בתקופה הפוסט-פוסט מודרנית, חיה במציאות הניתנת לפרשנות אישית ורלטיבית, אין אמת אובייקטיבית, ואין תוקף אוניברסלי ומוחלט לחוקים חברתיים, לנורמות ולאידאלים. בעידן הפוסט-מודרני אין מערכות חוקים עליונות הנכפות על האדם הר כגיגית, אלא כל אדם ואדם מפענח את המציאות על פי דרכו, ממשמ. ע. אותה על פי צרכיו, בונה לעצמו מערך חוקים וכללים אישי על פי אמונותיו, ואין פרשנותו של זה נופלת מפרשנותו של זה, אלא הכול שווים זה לזה, ולכולם החירות להיות סובייקטים בעולם שהאובייקטיביות בו היא מהות תאורטית בלבד. לכולם האפשרות לקיומו של פלורליזם תרבותי ומוסרי.

הגנת במדינת ישראל בעשור הראשון של המאה העשרים ואחת היא גנת פרופסיונלית, בוגרת מכללה אקדמית לחינוך, אקדמאית בעלת תואר ראשון. ברוב המקרים היא בוגרת המסלול לגיל הרך, וברשותה תעודה המסמיכה אותה לעבודה בגן ילדים ובכיתות א-ב כמחנכת לגיל הרך.

עם כל זאת, מקצוע הגנת היה ונשאר בולט בייחודו לעומת שאר מקצועות ההוראה. באופן פשטני אפשר לטעון כי המורים 'מלמדים' מקצועות, ואילו הגנות 'מלמדות ילדים'. בתום העשור הראשון של המאה העשרים ואחת, ברוח הפוסט-מודרניזם ובשפת העם: הגנת מנהלת הגן, היא ראש הצוות והאחראית הישירה והבלעדית לשלומם לרווחתם של כל ילד וילדה ובעלת מחויבות ואחריותיות להישגיהם מול הוריהם ומול מערכת החינוך. ריבוי הפנים של המקצוע 'גנת' בא לידי ביטוי גם בדילמות הקשות והמורכבות הניצבות בפני קובעי המדיניות של התכנית האקדמית להכשרת גנות ומורות. בבואם לכוון תכנית כזו שומה על בני סמכא, שבידיהם ניתנו המושכות של ההכשרה האקדמית הפורמלית, לבנות בסיס הכשרה אקדמי שעליו תיבנה מערכת שיקולי דעת שתסייע לגנת לנהוג במקצועיות נאותה ורלוונטית לסיטואציה החינוכית, כשהילד הוא גורם מרכזי בהכרעותיה. בימים אלה חוות המכללות האקדמיות לחינוך מהפך ברוח זו בתכניות ההכשרה, ותוצאותיו עתידות לעמוד במבחן העשייה בשנים הבאות.

תפקיד הגננת בפרספקטיבה היסטורית

מ. סנפיר

מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

תפקיד הגננת הושפע מצרכי החברה ומיעדיה בכל הנוגע לחינוך ילדיה. התמורות בתפיסת תפקיד הגננת חלו גם כתוצאה מהתפתחותן של תיאוריות חדשות בתחום הפסיכולוגיה ההתפתחותית, הסוציולוגיה והפילוסופיה החינוכית. כל אלה הניבו תובנות חדשות של צרכי הילד ובעקבותיהן השתנה תפקיד הגננת.

הגננות המקצועיות הראשונות הגיעו לארץ ישראל ממחצית העשור הראשון של המאה העשרים. הן היו בוגרות המוסד הראשון להכשרת גננות בגרמניה שנשא את השם פסטלוצי- פרבל האוס והפיץ את תורותיהם. הגננת היתה ממוקמת במרכז של כיתה לימוד דמוית כיתה בית ספר ושמשה מרכז ומודל חיקוי כשהיא מדגימה לילדים את העבודות של פרבל והם ממנה יראו וכך יעשו. גננות.

בחלוף השנים, בתקופת היישוב העברי של טרום מדינה, הופיעו תיאוריות חדשות. תורתו של פרויד הגיעה בשנות השלושים. עם תום מלחמת העולם השנייה הגיעה משנתו של דיואי ושיטתה של מריה מונטסורי. תיאוריות ושיטות אלה יצרו שינוי בתפיסת התפקיד של הגננת אשר למדה את שלבי ההתפתחות של הילד ועקבה אחר ביטוייה הלכה ומעשה. עם זאת הגננת היתה דמות מרכזית בכל הנוגע להנחלת התרבות העברית.

עם קום מדינת: התעצמה השפעת החינוך הפרוגרסיבי ותפקיד הגננת התמצא במשפט "הגננת ברכתי הבמה". גישה זו ספגה ביקורת משהתגלו קשיים בחינוכם של ילדי העולים מארצות האיסלם שהתבטאו בהישגים הנמוכים בקריאה ובחשבון בכיתות א'. הגננות הודרכו לעבוד ב"שיטה האינטנסיבית", עבודה מתוכננת ומכוונת של הגננת שעיקרה הכנת הילד לקראת בית הספר. מפנה בעבודה החינוכית חל בהשפעת ברונר ופיאז'ה. ברונר טבע את המונח "מבנה הדעת". בעקבותיו התפתחה תורת הוראה של הנחלת מושגים, עקרונות ודרכי חקר של הדיסציפלינות. פיאז'ה תרם לחינוך את רעיון הבניית הידע על ידי הילד באמצעות הפעילות. מושג שזכה לפרשנות מקומית על ידי גדעון לויין וחבורתו. פנינה קליין פיתחה מודל תיווך המכוון את הגננת באופן מובנה וכולל יסודות קוגניטיביים ורגשיים ותפקידה של הגננת כמתווכת קיבל תוקף עם הופעת תורתו של ויגוצקי שיצר פדגוגיה/דידקטיקה המחייבת את הגננת לזהות את מיקומו של הילד ב"טווח ההתפתחות המשוער" ולכוון אותו לקראת קצהו המקסימאלי.

בעשור השני של המאה העשרים ואחת וברוח הפוסט פוסט מודרניזם נבחן מחדש את תפקידה של הגננת מכאן ואילך.

חינוך ערכי בגן הילדים במאה ה- 21

ש. סיטון

מכללת לוינסקי לחינוך; מכללת סמינר הקיבוצים, תל אביב, ישראל

השיח החינוכי הנוכחי החליף את מושג "טובת הילד" במושג "זכויות הילד". לאור זאת נשאל מהן המשמעויות החינוכיות הנובעות ממושג זה וכיצד הוא משפיע על החינוך הערכי בגן הילדים?

רבות מדובר בארץ על זכויות הילד, למרות זאת נראה כי לא תמיד ניתנת הדעת למורכבותו ולמשמעויות של מושג זה. השיח הנהוג עושה שימוש במושגים: זכויות, אחריות, אכפתיות אבל אינו מקשר את מושג זכויות הילד ואת צדו השני של המושג, חובות הילד, לחינוך לדמוקרטיה. אורח חיים דמוקרטי, פתוח, סובלני ומכיל מחייב חינוך להכרת זכויותיך, אבל באותה עת גם את החינוך להכרת חובותיך, הן כיחיד הן כחבר בקבוצה.

חינוך לדמוקרטיה בגן הילדים פירושו גם תפיסת הגננת כאשת מקצוע בעלת תפקיד חברתי-פוליטי. תפיסה זו עלולה להציב אותה, במקרים מסוימים, מול ואפילו נגד תרבות ההורים. במקרים כאלה, חובתו של הממסד החינוכי הממלכתי בפרט ושל החברה הישראלית בכלל להעניק לגננת תימוכין ללא עוררין ולהכיר בחשיבותה העמוקה כסוכנת תרבות משמעותית בעבור הילדים.

יחד עם זאת, עלינו לזכור היטב כי הכרה בחשיבות מעמדה של הגננת איננה מחסרת כזית מחשיבותו של הילד, כי הרי הילד הוא נקודת המרכז הקבועה, הבלתי משתנה, וכי החינוך לדמוקרטיה בגן הילדים אשר נועד להרחבת האופקים ולהבנת הערך המוסרי בקבלת הזולת הוא בראש ובראשונה בעבור הילד.

הכשרה לאן? שינויים ותמורות בהכשרה לגיל הרך

ג. רוטו-צימט

התוכנית לתואר שני בגיל הרך, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

בעתות של שינויים בהכשרת מורים בכלל ובהכשרת גנות לגיל הרך בפרט, יש מקום לדון בהדגשים ושינויים שחלו בהכשרה במהלך השנים, תוך בחינת השינויים הצפויים בהכשרה, עקב המימוש הצפוי של חוק חינוך חנם לגילאי שלוש המחייב התאמת תוכניות הכשרה מקוצרות כתוצאה ממחסור זמני בגנות לגילאים הצעירים.

הכשרת מחנכות לגיל הרך עברה שינויים רבים. המסלול לגיל הרך במכללות להכשרת מחנכות היה ידוע בכינויו מו"ג הוקם בסוף שנות החמישים. עד לשנה זו נהגו להתייחס לשתי מגמות נפרדות, מגמת מורות ומגמת גנות. בתקופה זו היות והסמינר היה גם בית ספר תיכון, ההפרדה בתוכנית הלימודים התרחשה בתום שלוש השנים הראשונות להכשרה, שהיו משותפות לגנות ולמורות. השנתיים הנוספות ללימודי הכשרה של הגנות כללו בנוסף ללימודים התאורטיים גם עבודה מעשית בגנים. בסך הכול הגנות למדו 5 שנים והמורות 6 שנים. עם חלוף השנים הושווה משך ההכשרה לגנות לזה של המורות וכלל שלוש שנות הכשרה לאחר לימודי התיכון. בשנות השמונים עם קבלת ההכרה האקדמית ללימודי ההכשרה לגיל הרך התארך מספר שנות הלימוד להכשרה ונוספה שנה רביעית. בתום לימודיהן הגנות קיבלו תעודת הוראה ובנוסף תואר B.Ed. כיום, קיימת אפשרות לגנות להמשיך את לימודיהן גם לתואר שני העוסק ב"חינוך בגיל הרך" ולהתמקצע בתחום.

שינוי הוא משהו חדש, בחינה מחדש של המוכר והידוע. ואצל אוווק, ויקלנד ופיש (1979) סבורים כי שינוי הוא פרש מחדש וביצוע. הם דנים בשני סוגי שינוי בו זמנית: אחד שינוי במעלה ראשונה המתרחש בתוך מערכת נתונה שאינה משתנה והשני, שינוי במעלה שנייה, המשנה את המערכת עצמה. לאור השינויים בתהליך הכשרת מחנכים לגיל הרך, נבחן מהו סוג השינוי שחל בהכשרה ועתיד להתרחש בימים אלה? והאם השינויים יתרמו להשבחת עבודת הגנות?

מטרות הסימפוזיון:

לדון בתפקידה של הגנת בעידן הנוכחי, הפוסט-פוסט-מודרני:
האם יש לקשור את עבודתה החינוכית של הגנת למאבק למען אורח חיים חברתי-דמוקרטי?

האם יש מקום להעצים את ניהול הגן על פי אותם הערכים אשר יהפכו את השגרה היום-יומית בגן לדרך חיים המושתתת על קבלת השונה ועל שמירת זכויות הזולת?
שילוב גילאי שלוש בחוק חינוך חובה חנם, כחלק ממאבק חברתי והשפעתו על הגנות.